

Τοπωνυμικά παρατσούκλια κατοίκων της Ελλάδας

Σίγουρα έχετε ακούσει, ότι οι άνθρωποι που ζουν σε κάθε πόλη δεν ονομάζονται μόνο από την πόλη (π.χ. Θεσσαλονίκη: Θεσσαλονικιός), αλλά έχουν και κάποιες ειδικές ονομασίες ανά πόλη, οι οποίες έχουν βγει για διαφορετικό λόγο σε κάθε μία. Πολλές απ' αυτές έχουν διαδοθεί και γίνει πιο γνωστές ανά το Πανελλήνιο, απ' όσους διετέλεσαν την στρατιωτική τους θητεία σ' αυτές. Αρκετές απ' αυτές πάντως, έχουν περιορισμένη χρήση, ή εκλείπουν σταδιακά, καθώς αποτελούν απομεινάρια παλαιότερων εποχών.

Τα τοπωνυμικά αυτά παρατσούκλια, άλλα αποτυπώνουν χαρακτηριστικά τοπικά γνωρίσματα και συνήθειες και άλλα αποτελούν ένα μείγμα ψηγμάτων αλήθειας και θρύλων.

Ας δούμε λοιπόν μερικά απ' αυτά:

Θεσσαλονίκη: «Καρντάσια» και «Παυλοκαταραμένοι»

«Καρντάσι» είναι ο αδερφός στα τουρκικά. Μεταξύ των προσφύγων -κυρίως των τουρκόφωνων- που κατέκλυσαν την Μακεδονία και την Θράκη, «καρντάσια» κατέληξαν να εννοούνται και να αλληλοαποκαλούνται, αυτοί που είχαν κοινή εθνική καταγωγή ή τοπική προέλευση, σε αντιδιαστολή με τους γηγενείς, που οι πρόσφυγες αποκαλούσαν «μπαγιάτηδες». Οι Θεσσαλονικείς είναι γνωστοί επίσης και ως «Παυλοκαταραμένοι». Μια λαϊκή παράδοση λέει πως, όταν ο απόστολος Πάυλος ξεκίνησε να περιοδεύει στη Μακεδονία, για την ίδρυση των πρώτων χριστιανικών εκκλησιών, οι εθνικοί τον κυνήγησαν με τις πέτρες. Ο ο Πάυλος έχασε την ψυχραιμία του κι έδωσε κατάρα να μην σηκωθούν ποτέ οι πέτρες από τους δρόμους της πόλης. Κι από τότε η παράδοση ονόμασε τους Θεσσαλονικείς, «Παυλοκαταραμένους» .

Ναύπλιο: «Κωλοπλένηδες»

Οι μουσουλμάνοι θεωρούσαν βρομιάρηδες τους «Φράγκους» για μερικούς λόγους, εκ των οποίων οι κυριότεροι ήταν, το ότι έτρωγαν χοιρινό και το ότι δεν καθάριζαν τον κώλο τους όταν πήγαιναν στην τουαλέτα. Το περσικό παρατσούκλι για τους «Φράγκους» γενικά είναι «کون نشو» (kun nashu)· κυριολεκτικά «αυτός που δεν πλένει τον κώλο του», δηλαδή ο «μη κωλοπλένης». Οι Αργείτες

αποκαλούσαν «κωλοπλένηδες» τους Ναυπλιώτες, λόγω του ότι επισκέπτονταν τα τουρκικά λουτρά.

Άργος: «Πράσα» ή «Πρασάδες»

Ως αντίποινα οι Ναυπλιώτες τους έβγαλαν έτσι, εφ' ενός γιατί καλλιεργούσαν πολλά πράσα κι αφ' ετέρου, διότι, όπως έλεγαν, έτρωγαν το πράσο με το οποίο χτυπούσαν το γαϊδούρι τους.

Κως: «Μπόχαλοι»

Στην τοπική διάλεκτο το μπουκάλι το λένε «μποχάλι». Χαρακτηριστικό δίστιχο που μαθαίνει ο Έλλην «φαν» αφικνόμενος στην «Μποχαλία», ώστε να προσεγγίσει τα τοπικά ήθη και έθιμα δια μέσου της γλώσσας:

*«Εν πεινώ, εμ διψώ,
εν μποχάλι μπύρα πιω».*

Τουλάχιστον έτσι είχαν τα πράγματα τον προηγούμενο αιώνα.

Ρόδος: «Τσαμπίκοι»

Κοινό όνομα στην Ρόδο, λόγω του μοναστηριού της Παναγίας της Τσαμπίκας, κοντά στο χωριό Αρχάγγελος. Η λέξη «Τσαμπίκα», σύμφωνα με την άγραφη προφορική παράδοση προέρχεται από τη λέξη «τσάμπα», που στην τοπική διάλεκτο σημαίνει φωτιά, σπίθα. Σύμφωνα με την παράδοση, ένας βοσκός ανακάλυψε την εικόνα της Παναγίας όταν διέκρινε από μακριά το φως ενός καντηλιού που έκαιγε μπροστά της.

Έβρος: «Γκάτζοι» ή «Γκάτζολοι» και «Γαλαζοβράκηδες»

Στο Σουφλί του νομού Έβρου παλαιότερα υπήρχαν πολλά γαϊδούρια, τα οποία τα έλεγαν αλλιώς και «γκάτζους» ή «γκατζόλες». «Γκάτζολ» είναι ο γαΐδαρος στα βουλγάρικα. Σε όλο τον Νομό Έβρου γίνονταν εκτεταμένη χρήση γαϊδάρων από τους Βούλγαρους εισβολείς. Με το τέλος του πολέμου ο Έβρος και γενικά η Θράκη γέμισαν με γαϊδούρια. Έτσι οι φαντάροι έβγαλαν κοροϊδευτικά την περιοχή «Γκατζολία» και έμεινε να φωνάζουν τους κατοίκους «Γκάτζολους». Η ιστορική αμαξοστοιχία «604 ΕΒΡΟΣ ΕΞΠΡΕΣ» καλείται και «Γκάτζος Εξπρές». «Γαλαζοβράκηδες», ονομάζονταν οι Εβρίτες απ' τους άλλους Θράκες, στους παλαιότερους χρόνους, λόγω ενδυμασίας.

Πτολεμαΐδα: «Καϊλαριώτες»

Το όνομα της πόλεως επί Τουρκοκρατίας, ήταν Καϊλάρια (τα), και αποτελούνταν

από μερικά χωριά. Η ονομασία «Καϊλάρ» σημαίνει στα τούρκικα, «λάσπες». Επειδή παλαιότερα γέμιζε όλο λάσπες όταν έβρεχε, λέγονταν και «Λασποχώρι».

Κοζάνη: «Σούρδοι»

Λέγονται έτσι, διότι προσποιούνταν ότι δεν άκουσαν κάτι, όταν φυσικά δεν τους συνέφερε -κοινώς, «ποιούσαν τη νήσσαν». Στα βλάχικα, «σούρδος» σημαίνει κουφός, βλάκας.

Κέρκυρα: «Παγανέλια» και «Φραγκολαντζέρηδες»

Το παγανέλι (η σωστή ονομασία είναι «μπραγανέλι») είναι το ανάμικτο μικρό ψάρι (ανακατεμένα μικρόψαρα, μπαρμπούνια, λιθρίνια, πέρκες, μурμουρία κ.λπ.). Η παραφθορά αυτή προέρχεται από τούς αμόρφωτους και αγράμματους ψαράδες, οι οποίοι αντί της σωστής λέξεως, «μπραγανέλι», διαλαλούσαν τά ψάρια τους με την λέξη, «παγανέλι» ή «παγανέλια». Άλλη παραδοχή της λέξεως προέχεται από την λέξη «φαναγκρέλι» (είδος μικρού μελωδικού πουλιού, τα οποίοι οι κυνηγοί όταν τα έπιαναν τα έβαζαν σε κλουβιά και τα πωλούσαν και τα έλεγαν «παγανέλια»). Λέγονται υποτιμητικά και «Φραγκολαντζέρηδες» (δηλαδή υπηρέτες, υποτακτικοί των Φράγκων=Δυτικών), πιθανών, λόγω του ότι η Κέρκυρα ουσιαστικά δεν γνώρισε τουρκική σκλαβιά (παρ' ότι δέχτηκε πολλές αιματηρές επιδρομές των Τούρκων), ως ενετική, φραγκική και αγγλική κτήση.

Ιωάννινα: «Παγουράδες» και «Σκωταράδες»

Λέγονται «παγουράδες», γιατί παλιά λέγανε ότι στη λίμνη στα Γιάννενα καθρεπτιζόταν το φεγγάρι και οι Γιαννιώτες έτρεχαν με τα παγούρια για να μαζέψουν το «μαγικό» νερό. Κατ' άλλους, επιχείρησαν να αδειάσουν την λίμνη με παγούρια, όταν κυκλοφόρησε η φήμη, πως στον βυθό της υπήρχε θησαυρός. Σύμφωνα με άλλη εκδοχή, ο όρος προέκυψε στο Αλβανικό Μέτωπο του '40. Κάποιοι, (όχι απαραίτητα από τα Ιωάννινα), δειλιάσανε και για να αποφύγουν τον πόλεμο εφηύραν ένα κόλπο: Γέμιζαν με νερό ένα παλιό μεταλλικό παγούρι του στρατού, το βάζανε στην γάμπα τους και...πυροβολούσαν. Έτσι δημιουργούσαν ένα πολύ αμυδρό τραύμα που τους έστελνε αναγκαστικά στο Στρατιωτικό Νοσοκομείο στον Κουραμπά. Οι γιατροί του Νοσοκομείου το κατάλαβαν το κόλπο και λέγανε μεταξύ τους «άιντε κι άλλος με παγούρι ήρθε» κι έτσι σιγά σιγά τους βαφτίσανε με το παρατσούκλι «παγουράδες». Τέλος, σύμφωνα με την πιο απλή εκδοχή, την προσωνυμία έδωσαν οι επισκέπτες της πόλης επειδή οι Γιαννιώτες είχαν στη ζώνη τους δεμένο το παγούρι τους ή επειδή κατέβαιναν στη λίμνη Παμβώτιδα για να πάρουν νερό με τα παγούρια τους. Λέγονται και «σκωταράδες», επειδή παλαιότερα, στις περισσότερες ταβερνούλες της εποχής τα τηγανισμένα

συκωτάκια ήταν για τον Γιαννιώτη ο βασικός μεζές (ίσως και γιατί ήταν ο πιο φτηνός).

Λάρισα: «Πλατυποδαράδες» ή «Πλατύποδες» και «Τυριά» ή «Τυρόγαλα»

Λέγονται «πλατυποδαράδες» ή «πλατύποδες», επειδή λόγω του θεσσαλικού κάμπου που είναι -φυσικά- επίπεδος και -υποτίθεται- δεν βοηθάει στον σχηματισμό καμάρας στο πέλμα. Ο όρος «τυριά» ή «τυρόγαλα» προκύπτει απ' τα τοπικά τυροκομικά προϊόντα. Χαρακτηριστικό είναι και το σύντομο σατιρικό ανέκδοτο:

- *Τι ψάρια έχει ο Πηνειός;*
- *Τυράνχας...*

Βόλος: «Αυστριακοί»

Σύμφωνα με την επικρατέστερη εκδοχή, επί Τουρκοκρατίας και ειδικότερα μεταξύ 18ου και 19ου αιώνας, ο Βόλος -ως λιμάνι του Βελεστίνου- χρησιμοποιούνταν ως εμπορικός κόμβος μεταξύ των Τούρκων και της Αυστροουγγαρίας, ενώ λέγεται πως είχε και διάφορα εμπορικά προνόμια, ένα από τα οποία ήταν και η ύπαρξη αυστριακού προξενείου και η δυνατότητα που είχαν οι Βολιώτες να εμπορεύονται υπό αυστριακή προστασία. Σύμφωνα με μια άλλη εκδοχή, πριν ολοκληρωθεί η σιδηροδρομική γραμμή των Σ.Ε.Κ. (Σιδηρόδρομοι Ελληνικού Κράτους), που ένωνε το Βόλο με την Αθήνα (έγινε επί Τρικούπη), οι Βολιώτες έρχονταν στον Πειραιά με πλοίο. Και τα μόνα ατμόπλοια που έκαναν τότε ακτοπλοΐα ήταν της αυστριακής εταιρείας «Τριεστίνα» (η Τεργέστη ήταν ακόμα τμήμα της Αυστροουγγαρίας). Επειδή λοιπόν έρχονταν «με το αυστριακό» ονομάστηκαν «Αυστριακοί». Η πιο πιθανή εκδοχή για τους Βολιώτες, είναι ότι με την συνθήκη του Κιουτσούκ-Καϊναρτζή, δώθηκε στα ελληνικά πλοία το δικαίωμα να εμπορεύονται, είτε με την ρώσικη, είτε με την αυστριακή σημαία. Ενώ όλοι διάλεξαν τη ρώσικη (λόγω θρησκείας) οι Βολιώτες διάλεξαν την αυστριακή.

Χαλκίδα: «Τρελονερίτες»

Από το φαινόμενο της παλίρροιας. Τα «τρελά» νερά του Ευρίπου, λένε ότι έχουν πειράξει και τα μυαλά...

Αμφιλοχία: «Καβουροζούμηδες»

Λέγεται πως παλιότερα, λόγω της φτώχειας, έπιαναν καβούρια, τα έβραζαν, και έπιναν το ζουμί τους.

Άρτα: «Νεραντζοκώληδες» ή «Νεραντζόκωλοι»

Λόγω του ότι στην Άρτα καλλιεργούν πολλά εσπεριδοειδή και ειδικά, νεράντζια.

Το παρατσούκλι, λέγεται ότι τους το κόλλησαν οι Γιαννιώτες.

Αθήνα: «Γκάγκαροι»

«Γκάγκαρο» ήταν το βαρύ ξύλο που ήταν κρεμασμένο με σκοινί πίσω από τις αυλόπορτες, τις οποίες έκλεινε με το βάρος του (ο όρος πιθανών προέρχεται από το ενετικό «ganghero» που σημαίνει «μεντεσές», «μάνδαλο», «στροφήγγα», ή από το τουρκικό «gaga» που είναι είδος μάνδαλου για το κλείσιμο της εξώπορτας, αλλά σημαίνει και «ράμφος»). «Γκάγκαρος» λεγόταν επί Τουρκοκρατίας, περιπαικτικά, ο Αθηναίος της ανώτερης κοινωνικής τάξης, ο οποίος στην πόρτα του είχε γκάγκαρο. Σημαίνει σήμερα τον γνήσιο Αθηναίο, σε αντιπαραβολή με τους εσωτερικούς μετανάστες που κατέκλυσαν την πρωτεύουσα ειδικά μετά το 1950.

Κρήτη: «Πετσιά» ή «Πέτσακες», «Σβούροι» και «Σύντεκνοι»

«Πέτσακας», ονομάζεται υποτιμητικά ο ορεσίβιος ή «πρωτόγονος» και απολίτιστος χωρικός που κατεβαίνει στην πόλη με κατακτητικές διαθέσεις, με τα γνωστά γνωρίσματα (4X4, μαύρο πουκάμισο κ.λπ.). Με άλλα λόγια, ο «λεβεντομαλάκας». Εναλλακτικά, αποκαλούνται και «βοσκοί». «Σβούροι» είναι οι «κάγκουρες» στην τοπική διάλεκτο (σβουρίζω=στριφογυρίζω)· δηλαδή αυτοί που επιδεικνύουν τα καλοδιατηρημένα μηχανάκια τους και αυτοκίνητα. «Σύντεκνοι», είναι οι κουμπάροι (πιο συγκεκριμένα «σύντεκνος» αποκαλείται ο νονός του παιδιού) και αποτελεί προσφιλή προσφώνηση στην τοπική διάλεκτο (όπως και το «κουμπάρε»), ενίοτε περιπαικτικά ή χαριτολογώντας.

Σέρρες: «Ακανέδες»

Λόγω του ότι στη πόλη των Σερρών φτιάχνονται οι ακανέδες (ένα είδος γλυκού σαν λουκούμι).

Πάτρα: «Μινάρες»

Υποτιμητική λέξη για τους Πατρινούς. «Μινάρας» είναι μια πιο «ελαφριά» εκδοχή του μαλάκα, στην τοπική διάλεκτο.

Κάσος: «Καμινέτα»

Ο τίτλος αυτός, ακόμη και σήμερα χρησιμοποιείται μεταξύ των Κασιωτών για να ειρωνευτούν κάποιον Κασιώτη που «νεωτερίζει». «Καμινέτα», έλεγαν τους εξ Αιγύπτου Κασιώτες της περιόδου 1900-1960. Το υποτιμητικό αυτό παρατσούκλι το δώσανε οι Κασιώτες που μέινανε στο νησί στους Αιγυπτιοκασιώτες για λόγους ζήλιας. Οι Κασιώτες στην Αίγυπτο, δουλεύοντας κυρίως στη Διώρυγα του Σουέζ,

κάνανε λεφτά, σπούδασαν τα παιδιά τους και κάθε τρία χρόνια που παίρνανε τη τρίμηνη άδεια από τη Διώρυγα, πηγαίνανε «κονζέ» (διακοπές) στην Κάσο. Οι Αιγυπτιοκασιώτες στο νησί έμεναν όλο αυτό το τρίμηνο είτε στα πατρικά τους, είτε σε συγγενείς που τους φιλοξενούσαν γιατί ούτε ξενοδοχεία ούτε νοικιαζόμενα υπήρχαν στον «βράχο». Οι Αιγυπτιοκασιώτες μαζί με τα άλλα συμπράγκαλα κουβαλούσαν και το καμινέτο (μικρή γκαζιέρα, χρυσαφιού χρώματος που στη βάση της υπήρχε δοχείο για το πετρέλαιο και στη μία άκρη του μία τρόμπα που τη πρέσαραν για να ανάψουν τη φωτιά και να ψήσουν καφέ). Οι ντόπιοι Κασιώτες που είχαν μείνει στον ξυλόφουρνο, για να περιπαίξουν τους νεωτερισμούς αυτών, τους έλεγαν «καμινέτα».

Κόρινθος: «Λαΐδες»

Λόγω της περιώνυμης εταιράς Λαΐδας, η οποία έζησε στην Κόρινθο.

Τρίκαλα: «Κασέρια» ή «Σακαφλιάδες»

«Κασέρια», λόγω του τοπικού τυριού. «Σακαφλιάδες», λόγω του Σακαφλιά, ενός αμφιλεγόμενου ατόμου της κοινωνίας των Τρικάλων. Έγινε διάσημος, μέσα από τον στίχο του Τσιτσάνη «Στα Τρίκαλα στα δυο στενά σκοτώσανε τον Σακαφλιά».

Λέσβος: «Γκαζμάδες» ή «Κασμάδες»

Το παρατσούκλι αυτό χρησιμοποιείται και για τους Λημνιούς, οι οποίοι υπάγονται διοικητικά στον Νομό Λέσβου. Σύμφωνα με τον θρύλο, όταν ήταν να φτιαχτεί το αεροδρόμιο της Μυτιλήνης, λόγω υποχρεωτικής εργασίας, όλοι οι κάτοικοι πήγαν να συνδράμουν στην αποψίλωση της περιοχής, κρατώντας από έναν κασμά, χωρίς κανέναν τους να κρατάει φτυάρι κι αυτό γιατί η εργασία με τον κασμά θεωρούνταν πιο ελαφριά. Την Μυτιλήνη την λένε «Γκασμαδία» ή «Κασμαδία» οι φαντάροι που υπηρετούν εκεί, επειδή η στρατιωτική ζωή εκεί έχει πολύ σκάψιμο· σκάβουν ορύγματα.

Αρκαδία: «Σκορδάδες» και «Αβγοζύγηδες»

«Σκορδάδες», λόγω της παραγωγής σκόρδων. «Αβγοζύγηδες», γιατί πρώτοι οι Αρκάδες πουλούσαν αβγά βάσει του μεγέθους των.

Λιβαδειά: «Καβουράδες»

Λέγεται ότι γκρέμισαν μια γέφυρα για να σώσουν ένα καβούρι.

Ορχομενός: «Βλασταράδες»

Πιθανότατα, λόγω της ενασχόλησής τους με την καλλιέργεια οπωροκηπευτικών.

Πρέβεζα: «Σαρδέλες»

Πιθανότατα, λόγω μιας εκ των σημαντικότερων πολιτιστικών εκδηλώσεων που λαμβάνουν χώρα στην πόλη, κάθε πρώτο Σαββατοκύριακο του Αυγούστου και χρονολογείται από το 1975: Της «Γιορτής της σαρδέλας». Η σαρδέλα αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα προϊόντα της περιοχής.

Καβάλα: «Ψαροκασέλες»

Παρατσούκλι που τους κόλλησαν οι Ξανθιώτες. Ψαροκασέλα, είναι το ξύλινο κιβώτιο, γεμάτο με πάγο, όπου εκθέτουν προς πώληση τα ψάρια οι ιχθυοπώλες.

Καλαμάτα: «Συκιές» ή «Σύκα»

Λόγω των σύκων, που εκτός από τις ελιές, αποτελεί σημαντικό προϊόν στην Μεσσηνία και στην Καλαμάτα. Στις μέρες μας τείνει να έχει αρνητική σημασία, καθώς στην αργκό γλώσσα, «συκιά» αποκαλείται κοροϊδευτικά ο πούστης.

Σαλαμίνα: «Μανάρια»

Πιθανότατα, λόγω προσφιλούς προσφώνησης που χρησιμοποιούν οι κάτοικοι του νησιού («Μανάρι μου»). Μανάρι, λέγεται το νεογέννητο αρνί που ακολουθεί κατά πόδας την μάνα του.

Σλαβόφωνοι Μακεδονίας: «Νεζνάμηδες»

Οι σλαβόφωνοι κάτοικοι της κεντροανατολικής Μακεδονίας απαντούσαν «νε ζναμ, νε βιντέμ» (δεν ξέρω, δεν είδα) σε ερωτήσεις που δεν καταλάβαιναν ή ήθελαν να αποφύγουν.

Νότιος Ελλάδα: «Χαμουτζήδες»

Έτσι ονόμαζαν οι Βορειοελλαδίτες, όσους κατοικούσαν από την Αθήνα και κάτω (εκ του «χάμω»->«Εκεί χάμου»->«Χαμουτζήδες»).

Κύπρος: «Κουμπάροι»

Προσφιλής προσφώνηση των Κυπρίων μεταξύ των.

Πηγές

slang.gr | imr.gr | 1myblog.pblogs.gr | phorum.gr | el.wikipedia.org | users.otenet.gr | tzedes.gr | translatum.gr | sarantakos.wordpress.com | zortal.gr | lexilogia.gr | preveza.gr